

ІНФОРМАЦІЯ

Кравчук Ігор

Міжнародний інститут освіти, культури
та зв'язків з діаспорою Національного
університету "Львівська політехніка"

ДЕСЯТЬ РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ: ПІДСУМКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

© Кравчук І., 2003

З перших років становлення Українська Держава переживає скрутні часи в політиці, економіці, освіті, науці, культурі. Суспільні потреби вимагають створення і функціонування такої системи, котра була б здатною оперативно реагувати на все-зростаючі освітні потреби і водночас забезпечувати неперервну освіту його громадян.

Дослідження, проведені в кінці минулого століття, переконливо свідчать: знання, отримані на початку ХХ століття, були достатніми на все життя, в 40-х роках – на півжиття, а в кінці 80-років вже застаріли до початку 90-років [1, с.43-52], що свідчить про освітню кризу не тільки в Україні, а й в усьому світі. В доповідях "Римського клубу" наголошується, що "навчання безмежне" і пропонується "інноваційне навчання" – формування здатності до орієнтації на майбутнє, з тим щоб виховувати в особистостей віру в себе і професійні здібності, впливати на майбутні зміни на основі володіння методологією різних видів діяльності [2, с.24-28]. Знання, досвід та цінності організації людини набувають незаперечної ваги.

У 90-х роках ХХ ст. відповідно до державної національної програми "Освіта" ("Україна ХХІ століття") реформується система освіти, наближується її зміст до сучасних потреб особи і суспільства. Визначального економічного піднесення на переломних етапах не можна досягнути без суттєвого реформування системи освіти та якісної її адаптації до ринкових умов.

Відомо, що тепер у світі відбувається перехід від постіндустріального суспільства до глобально інформаційно-трудового, де співпраця між людьми і країнами, взаємна залежність нової інформації і неперервної освіти набуває вагомого значення, тому реорганізація освітнього комплексу України, що залишився від СРСР, необхідна. Його розвиток потрібно спрямувати в сучасне русло, яке задовольняло б національно-культурні та національно-освітні потреби громадян України.

В галузі освіти України за посередництвом директорів шкіл, вчителів, освітніх закладів, промислових підприємств активізуються контакти з іншими країнами. Сучасний світ стає все більш взаємозалежним. Вихід країни на співробітництво з різними країнами світу вимагає інтеграції освіти у міжнародний освітній простір, пошуку та впровадження нових форм організації освітньої системи, стимулювання активності наукових досліджень через міжнародні проекти і програми. Важливе місце в реалізації нових напрямків національної освітньої політики належить забезпеченню її гнучкості. У зв'язку з цим наприкінці 1992 року створюється у місті Львові Міжнародний центр освіти, науки і культури Міністерства освіти України, який з часом переходить в структуру Національного університету "Львівська політехніка" і стає Міжнародним інститутом освіти, культури та зв'язків з діаспорою (1999 рік) – МІОК.

Метою Міжнародного інституту є: координація міжосвітніх стосунків та зв'язків з питань розвитку освіти, науки, культури; розробка і апробація новітніх педагогічних технологій, перебудова школи на концепціях світових надбань педагогічної науки; створення та реалізація міжурядових освітніх угод, наукових програм, проектів, участь у програмах, які здійснюються під егідою ООН, ЮНЕСКО; відродження та розвиток національної культури, ознайомлення з досягненнями світової культури, проведення міжнародних заходів; організація різноманітних форм контактів і співпраці з громадськими організаціями та товариствами української діаспори.

Діяльність Інституту спрямована на зміцнення міжнародних зв'язків з освітніми установами та організаціями розвинених країн світу з питань сучасного розвитку педагогічної думки, теорії і методики освіти, набуття зарубіжного досвіду. Вивчення та поширення Інститутом передового зарубіжного досвіду в галузі освіти, навчально-методичної роботи, опрацювання сучасних концепцій та технологій педагогічної науки, передових технологій навчання. Сучасне досягнення в організації навчального процесу в освітньому менеджменті дає можливість створення та реалізації регіональних, національних та міжурядових угод і нових освітньо-професійних програм обмінів педагогами, науковцями, спеціалістами, учнівською та студентською молоддю для навчання,

стажування і підвищення кваліфікації, проведення спільних наукових досліджень та розробок, які відповідають національним інтересам України. Обмін досвідом, поширення й пропагування кращих надбань світової та національної освіти, науки, культури (в Україні, і за кордоном) реалізується через організацію та проведення відповідних заходів – конференцій, семінарів, симпозіумів, з'їздів, круглих столів, через залучення до них висококваліфікованого інтелектуального потенціалу вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ, спеціалістів із системи Національної Академії наук України, освітніх та культурологічних центрів України, громадських організацій української діаспори. Ці організації відзначаються сильним професорсько-викладацьким складом з істотними науково-дослідними напрацюваннями, прогресивними й ефективними методами навчання, доступністю опрацювання сучасних педагогічних та інформаційних технологій.

Одним із основних напрямків діяльності Інституту став процес нагромадження інформації та використання її в трудовій діяльності. Наприклад, досвід реформування освіти в державах європейської спільноти та інших країн світу, дослідження сучасних технологій навчання, організаційно-управлінської структури освіти, міжнародних освітніх та культурологічних фондів, програм, грантів, які мають різноманітні напрямки діяльності та сприяння. Для цього створювався, аналізувався та опрацьовувався комп'ютерний банк даних. Розроблено методи систематизації бази даних за критеріями повноти інформативності та простоти пошуку. Для підвищення ефективності цієї роботи, її практичної спрямованості, наукової сутності Інститут здійснив науковий пошук в рамках науково-дослідної теми “Міжнародний досвід реформ в освіті та його значення для України” (IV кв. 1995 р. – II кв. 1998), згідно з виділеним Міністерством освіти України бюджетним фінансуванням. За результатами досліджень захищена кандидатська дисертація, також подано рекомендації Міністерства та науки України з реформування середнього загальноосвітнього комплексу.

В перші роки свого існування Інститут налагоджує прямі контакти з такими партнерами як: Асоціація керівників шкіл Європи (ESHA), Асоціація вчителів Європи (EAT), Європейська асоціація батьків (EPA), Асоціація керівників професійної освіти (EAVE), Європейська асоціація підготовки та навчання вчителів (ATEE), Міжнародна Конференція керівників шкіл (ICP), Асоціація керівників народних шкіл Індії (IPSA) та інші. Співпраця Інституту з цими асоціаціями дала поштовх до утворення низки аналогічних освітніх організацій в Україні і надала їм допомогу у вступі до міжнародних освітніх об'єднань. Їх залучалося до міжнародних конференцій, симпозіумів, семінарів з проблем середньої освіти, надавалася допомога у виданні навчально-методичної, наукової літератури, а також у проведенні спільних заходів. Так, в кінці 90-х років Асоціація керівників професійних навчально-виховних закладів України підготувала зустріч у Львові керівників і викладачів такої ж Асоціації із Бельгії. Спільно проведено діалоги, консультації, круглі столи, обмін досвідом, інформацією, в результаті чого у навчальний процес українських училищ вибірково впроваджуються передові надбання професійних закладів Європи, які базуються на адаптуванні освіти до нових вимог виробництва, ринку праці і врахування реальних змін в розвитку ринкових відносин. Ці вимоги спрямовані на соціально-орієнтовані ринкові перетворення. Також зазнають суттєвих змін вимоги до професійного та кваліфікаційного рівня спеціалістів, яких готує навчально-виховний заклад. Цініться здатність гнучко реагувати на потреби часу, опановувати законами розвитку ринкової економіки. Вдосконалюються питання організації навчально-виховного процесу, структури освіти, її управління, фінансування. Приймаючи рішення про фінансування освіти, визнається необхідним зівставляти витрати і доходи, а також інші варіанти використання коштів, виділених на навчання.

У межах проекту “Європейський освітній форум” 1999-2001 рр. МІОК і польський регіональний форум європейської освіти розробили пакет рекомендацій щодо якісних змін в роботі українських професійно-технічних навчальних закладів та їх співпраці. Відкрили Бешадську європейську академію (Польща), організували конференції, семінари, робочі групи, навчальні подорожі, курси, обмін досвідом і інформацією з питань стратегії розвитку і нової співпраці держав Карпатського регіону. Така співпраця дала поштовх активізувати формування модерної матеріально-технічної бази професійних навчально-виховних закладів, підготувати фахівців із сучасних ринково зорієнтованих професій, здійснити обмін інженерами, педагогічними кадрами, студентами. За роки дії проекту “Відкритий кордон” при підтримці фонду “Знати як”, що його фінансував польський уряд, студентська молодь Львова (Вище професійне училище №36) і міста Леско (Сільськогосподарська школа) проходила двотижнєве стажування у професійно-технічних закладах Польщі і України, де готують фахівців з економіки, менеджменту, маркетингу, харчової промисловості, агротуризму. Львівські студенти побували на різних підприємствах Польщі, побачили ефективне і економічне господарювання, застосування технологій з енергозберігання. Отриманий досвід і знання впроваджено в навчально-виховний процес українських професійних закладів. Крім навчальної програми, їх перебування супроводжувалося широкою культурно-просвітницькою програмою. Студенти вдосконалювали знання

польської мови. Згодом аналогічне стажування з насиченою навчальною та культурною програмою проходили студенти з міста Леска у Львові – місті, що належить до спадщини ЮНЕСКО. Осмислення досвіду Польщі, використання позитивних аспектів мало важливе значення для розбудови нашої професійно-технічної системи освіти.

Інтеграція освітніх закладів України у світову освітню сферу відкриває надзвичайно широкі перспективи їх розвитку на основі передових освітніх технологій і знань, забезпечує піднесення навчального процесу на рівень міжнародних стандартів, орієнтуючи його на сучасну соціально-економічну професіоналізацію.

2002-го року Асоціація керівників шкіл України започаткувала проект “Сім кроків по виходу освіти України з кризи”, в якій консультантами виступали члени Асоціації керівників шкіл Європи (із Нідерландів, Бельгії). Було спільно проведено круглий стіл в Міністерстві освіти і науки України, розроблено рекомендації з цих проблем і запропоновано до впровадження Комісії з питань науки і освіти Верховної Ради України.

Інститут спільно з Асоціацією вчителів історії “Доба” започаткував багаторічний проект всеукраїнських і міжнародних конкурсів учнівських пошукових робіт “Слідами історії” (1997-1998 рр. – “Історія моєї школи”; 1999 р. – “Історія нашого міста” – дворівневий конкурс рефератів серед школярів 6-9 класів міста Львова, приурочений внесенню міста до реєстру світових історичних пам’яток ЮНЕСКО; 1999 р. – “Людина – Час – Пам’ятник”; 2000-2001 рр. – “Історична пам’ятка: спогад, застереження, пізнання”). До проекту залучились товариства з української діаспори, українські школи зарубіжжя. Партнер проекту – “Наша Ніва” – активно поширював інформацію серед учнівської молоді Білорусі. Більше як 3 тисяч учнівських досліджень з України і зарубіжжя дали можливість старшокласникам висловити свою громадянську позицію щодо пошукової тематики (починаючи з часів Київської Русі і закінчуючи сучасними подіями політичного становища в Україні, Білорусі та інших країнах зарубіжжя, перспектив їх подальшого розвитку).

Підсумками конкурсів стало видання кращих матеріалів у збірнику “Історія очима юних”, участь кращих учасників проекту у міжнародній молодіжній конференції в німецькому місті Гамбурзі, (“Молодь та історія” 1999 р.) та у Львові (2000 р.).

Часткова реалізація проекту і матеріали юних дослідників стали першоосновою видання Всеукраїнської асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін “Нова доба” – навчального посібника з громадянської освіти для загальноосвітніх навчальних закладів “Ми – громадяни України” (Київ-2002). Його підготовано в рамках Трансатлантичної програми ЄС – США з метою підтримки громадянського суспільства в Україні. Аналогічне стосується й проекту “Освіта для демократії в Україні” (його видано коштом Департаменту США, бюро освітніх та культурних справ).

У 1998 році Міжнародний інститут започатковує Міжнародний проект “Сталий розвиток, суспільства – запорука майбутнього України”, який сформовано при підтримці Міністерства освіти і науки України. У його рамках проводиться низка конференцій, семінарів в царині історії, філософії, політології, економіки, екології, права.

Разом із штатними працівниками Міжнародного Інституту до реалізації проекту залучаються висококваліфіковані спеціалісти вищих навчальних закладів та системи Національної академії наук України, що повністю відповідає спільній постанові колегії Міністерства освіти України та Президії НАН України “Про поглиблення взаємодії між НАН України та Міносвіти України” (№10/1/4/259 від 04.10.1995 р.). Зміцнення такої взаємодії має на меті координувати наукові дослідження в різних галузях науки, щодо підготовки кадрів, а також – консолідувати національний інтелектуальний потенціал для вироблення важливих народногосподарських завдань, окреслити пріоритетні орієнтири в науці, розвитку її теорії і практики.

1998-го року спільно з Львівським національним університетом ім. І.Франка проведено теоретичний семінар з економіки “Процеси становлення ринкової економіки: стан, проблеми, перспективи” (жовтень), а також спільно з НУ “Львівська політехніка” і Українською академією державного управління при Президентові України (Львівська філія) організовано міжнародну конференцію докторантів, аспірантів, магістрантів, студентів з тематичною назвою – “Економіка, фінанси, державне управління” (листопад).

У березні 1999-го в рамках вищезазначеного проекту та проекту Українського державного лісотехнічного університету “Лісотехнічна освіта і наука в контексті проблем довкілля і розвитку: стратегія на XXI століття” проводиться Всеукраїнська науково-практична конференція “Сучасна екологія і проблеми сталого розвитку суспільства”. Активним співорганізатором цього заходу була кафедра екології Львівського національного університету ім. І.Франка. Спільно видано три наукових вісники матеріалів конференції (1999 р.).

У квітні 1999-го разом з Львівським національним університетом ім. І.Франка, Інститутами НАН України – українознавства ім.І.Крип’якевича, народознавства, регіональних досліджень відбувалася Міжнародна історико-політологічна конференція “Українська національна ідея: реалії і перспективи розвитку” і друга теоретична конференція “Українська національна ідея: проблема відповідальності” (травень, 2002), в яких активно беруть участь науковці України і зарубіжжя. За результатами цих заходів видаються наукові збірники, вісники. Науковий збірник “Українська національна ідея: реалії і перспективи

розвитку” став фаховим виданням з політичних наук (Постанова Президія ВАК при Раді Міністрів України, протокол №2-05/9 від 14.11.2001 року). За сприяння Інституту протягом чотирьох років видруковано 13 збірників. У ньому друкуються матеріали наукових конференцій, тематично пов’язаних з даною проблематикою (“Перехідне суспільство в Україні: досвід – проблеми та перспективи” – жовтень, 1999; “Суспільна трансформація в Україні: досвід – проблеми та перспективи” – травень, 2000; “Українська національна ідея як вияв національних інтересів” – травень, 2001; “Україна на шляху до Європи: суспільно-політичні, гуманітарні та економічні проблеми перехідного суспільства” – жовтень, 2001; “Українська інтелігенція за духовне відродження народу” – лютий, 2002).

Міжнародні конференції “Король Данило і Українська держава в XIII столітті”, “Галицька митрополія в історичному, культурному та духовному житті Європи” (травень-червень 2001р.) проходили спільно з вченими української діаспори Москви, Нижнекамська, Мурманська, Оренбурга, Татарстану, Чеської Республіки, що підкреслює увагу Інституту до співпраці з діаспорою і залучення її до спільних міжнародних проектів. Діаспора багато робила для збереження й розвитку української мови, літератури, історії, народних традицій, для міжнародного визнання України, її інтегрування в світову спільноту, піднесення престижу, освіти, культури.

Інститут є одним із виконавців Національних програм, пов’язаних з діаспорою. Це – “Українська діаспора на період до 2000 року”, яка завершилася і “Закордонне українство на період до 2005 року”. Основним завданням у виконанні цих програм є вивчення потреб та пропозицій української діаспори країн Східної Європи, Балтії та СНД у галузі освіти, науки, культури. В міру безперервного зростання потреб діаспори, Інститут вивчає можливості і шляхи забезпечення їх соціальних, культурно-освітніх та інформаційних запитів, реалізовує різноманітні форми співпраці з нею. Це: контакти з громадськими організаціями, товариствами, земляцтвами, освітніми закладами української діаспори; вони сприяють розвиткові українського шкільництва на українських етнічних землях та у діаспорі, в місцях компактного проживання українців, зокрема, коли йдеться про навчання української молоді із-за кордону в українських вузах; про організацію безкоштовного утримання студентів діаспори, які проходять практику в Україні, про надання допомоги у створенні класів, у комплектуванні діаспорних бібліотек українськими книжковими виданнями, дитячою літературою, відеофільмами; про забезпечення виробами народно-мистецьких промислів і виготовлення українських національних строїв з метою ознайомлення з історією України, її мовою, літературою, культурою, традиціями, мистецтвом.

Двічі при допомозі Українського посольства в Югославії, Інститут організував літню школу українистики “Просвіта” в м. Новому Саді (Республіка Сербія) для дітей з українських сімей, де викладання рідної мови, історії, географії, народознавства України проводили педагоги зі Львова. За передану літературу, сувеніри, канцелярські товари, іграшки і сприяння в організації літньої школи Інститут отримав подяку від голови тамтешньої Шкільної ради.

Львівські освітні організації і товариства спільно з МІОК організують зимовий або літній відпочинок дітей і вчителів з діаспори в сім’ях та таборах Львівщини. Це дає нагоду вдосконалювати українську мову, вивчати історію, культуру, традиції Батьківщини їх предків, брати участь у святкуванні національних і релігійних свят, мати творчі зустрічі з відомими вченими, письменниками, артистами, відвідувати театри, концерти, виставки, музеї, історичні місця Карпатського краю. Відвідини діаспорою МІОК завершуються круглими столами, діалогами, зустрічами на радіо, телебаченні. Тільки в 2002 році проведено круглі столи і зустрічі за участю представників діаспори Узбекистану, Грузії, Росії, Татарстану, Естонії, Молдови, Польщі, Чехії, Югославії, Угорщини.

Тривалий час існують контакти з українським ліцеєм ім. Т.Шевченка в Румунії. Румунська влада мало приділяє уваги українській діаспорі, тому будь-яка допомога ліцею і кафедрі українистики Бухарестського університету є доречною. Інститут надає різнобічну допомогу: подаровано більше 700 українських навчальних і художніх книжок (їх ми отримали як спонсорську допомогу від видавництва “Каменяр”, “Червона калина”, українсько-американського фонду “Сейбр-Світло”), 3 комп’ютери, принтер, ксерокс, факс. В комп’ютерному класі встановлено систему Інтернету, кабінет українистики поповнився новим телевізором і відеомагнітофоном та картинами українських художників. Бронзове погруддя Т.Шевченка виготовлено спільно з Фондацією ім.Т.Шевченка, яку очолює доктор Васил Іваницький з Канади. Інститут бере участь у проведенні різних диспутів, учнівських та наукових сесій.

Інститут інтенсивно співпрацює з українцями Угорщини, де створені добрі умови для реалізації прав української меншини, розвитку української освіти, культури. Офіційна делегація Інституту в 2000 р. (25 осіб) брала участь у святкуванні річниці Державного самоврядування Українців Угорщини в Будапешті. Відкриття такої інституції дає українській діаспорі можливість більш продуктивно, активно реалізовувати своє право плекати українську освіту, культуру, розвивати свої здібності, обдарування, має великі можливості для поширення

цінностей української культури, розвитку українсько-угорського співробітництва, духовного збагачення. У святкуванні взяли участь представники посольств України, Болгарії, Словаччини, Румунії, Німеччини.

Разом з організаціями та представниками, які діють в Україні та за її межами Інститут активно долучається до організації та проведення спільних заходів, як Міжнародної науково-практичної конференції “Просвіта в українському зарубіжжі: досвід становлення і перспективи” (листопад, 2000 р.). Її результатом стали нові контакти, нові напрямки співпраці Інституту з діаспорою. Так, спільно з українцями Республіки Хорватії на паритетних засадах авторських колективів МІОК допомагатиме українській діаспорі цієї країни готувати шкільні підручники, реалізувати накопичений досвід становлення української школи, визначення змісту освіти, підготовки та перепідготовки вчительських кадрів для українського зарубіжжя, вивчення української мови, пізнання її культури тощо.

У царині культури діяльність Інституту пов'язана з його освітніми, науковими та спільними з діаспорою проектами. Це, зокрема, конференції, конкурси, виставки, фотовиставки, концерти, літературні вечори, презентації книг, теле- та радіопередачі, такі як літературний вечір-зустріч із письменницею Вірою Вовк (Бразилія) або літературознавцем та перекладачем Анною-Галею Горбач (Німеччина), участь в журі Всеукраїнського конкурсу мови ім. П.Яцика (ЛНУ ім. Франка), щорічний Всеукраїнський конкурс молодих поетів “Привітання життя” ім.Б.І.Антонича (праця з рукописами в журі, забезпечення фінансування конкурсу, його проведення і видання книжок лауреатів), робота в журі з матеріалами міжнародного конкурсу в США (Варрен) “Об'єднання чотирьох свобод України”, виставки українських митців із закордону (Польща, Узбекистан, США, Великобританія) тощо.

Інститут був співорганізатором IV, V і VIII Міжнародного конкурсу музики та мистецтв ім. Ниреджігазі, який проходив у місті Такасакі (Японія). Брала в ньому участь юні таланти з України та діаспори (Польща, Білорусія, Угорщина, Чехія). Переможцям – художникам з України і Білорусії вручені грамоти, дипломи, призи, які надійшли з Японії. Українські скрипалі з міста Львова зайняли перше і третє місце у фестивалі в місті Такасакі і отримали відповідну грошову винагороду.

Фотохудожник з Америки Іван Івахів передав в дар Інституту особисту бібліотеку, картини художників і більше ста світлин, які виставлялися в Львівському музеї етнографії “Америка очима українського мігранта”, п'ять років діє виставка на географічному факультеті ЛНУ ім. І.Франка, як навчальний наочний матеріал для студентів “Природа Америки” та виставка світлин в Бібліотеці діаспорної літератури у Львові “Українська діаспора в Канаді”.

Цікавим і визначним був проект великої Міжнародної мистецької акції “Писанка”, присвяченої 2000-літтю Різдва Христового, в якій брали участь Молдова, Росія, Польща, Франція. Працювала акція як творча лабораторія “Творимо сучасну писанку”; художні виставки – “Великдень”, “Писанка та імпровізація на її тему” (м. Сургут, Росія); мистецький симпозіум “Українська писанка в світі та писанки народів світу”; пленер “Писанки як джерело творчості” і літня школа етнографії “Гуцульська писанка” (Косів, Івано-Франківська обл.). Як підсумок у Києві проведено низку заходів усіх учасників проекту (виставки, концерт фольклорного гурту, демонстрація моделей одягу, круглий стіл), кращим з них було вручено дипломи. В роботі пленера і літньої школи етнографії в Карпатах брали участь представники української діаспори з Росії, Польщі, Словаччини.

Великий обсяг роботи виконується видавничим відділом МІОК, який забезпечує друкованою продукцією конференції, семінари, виставки, виготовляє макети підручників, збірників, навчальних посібників, словників, монографій, мистецьких каталогів тощо.

Інститут постійно веде пошук інвесторів та партнерів для проведення спільних заходів, співпрацює з художниками, видавцями, фондами, активістами сучасної підприємницької еліти в різних регіонах країни, які розуміють обмежені ресурси Інституту, його проблеми і активно допомагають йому.

За єднання українських сил у світі, вагомий внесок у розвиток співпраці України із закордонним українством, постійну участь у Всесвітніх форумах Українців, які проходять в Україні, Товариство “Україна-Світ” нагородило Інститут Почесною відзнакою-медаллю та Грамотою за єднання у співпраці.

Десять років діяльності Інституту уможливили: реалізувати демократичні принципи державної політики в освіті, інтегруватися у міжнародний освітній простір; налагодити постійні зв'язки і співпрацю з українською діаспорою різних країн світу, надаючи їм усебічну допомогу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Щекін Г., Корсак К. *Проблеми розвитку мирової системи образования и поиск путей их решения в Украине // Персонал. – 1996. – №4.*
2. Хохлова Т. *Глобальные проблемы человечества (по докладам Римского клуба) // Вестник Московского университета. Сер.б. – 1996. – №2.*